



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdex Magistratvs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. II. De variis hominum generibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

*Cunctarum est nouitas gratissima rerum.
Vilia sunt nobis quaecumque prioribus annis
Vidimus, & sordet quidquid spectauimus olim.*

Prudenter Cleon. censuit meliorem esse statum Reip. quæ de-
terioribus legibus utitur, sed firmis; eâ, quæ frequenter eas
commutat. nam, vt August. epist. 118. ad Ianuar. ipsa mutatio con-
suetudinis (& legis consultæ) etiam quæ adiuuat utilitatem, nouitate
perturbat. quapropter quæ utilis non est, perturbatione in-
fructuosa consequenter noxia est.

26. *Neque con-
suetudine.* Quæ consideratio efficit, vt legislatori summa ratio con-
suetudinis sit habenda. Consuetudo eorum quibuscum versamur,
si non sit peruersa, obseruanda est. c. omnia 16. q. 3. c. omnes
dist. 1. cap. mala dist. 8. inuiolabilis est consuetudo, quæ nec hu-
manis legibus, nec sacris Canonibus obuiare monstratur. c.
Ecclesiast. dist. 11. in his rebus de quibus nihil certi statuit diuina
Scriptura, mos populi Dei, & instituta maiorû pro lege tenen-
da sunt. tot. dist. 12. Sed sicut immemorales consuetudines
vellere non oportet, ita nec nouas admittere, quæ sanctos Ca-
nones, aut iustas leges, & nouitate suâ Remp. turbent. San-
ctum simul ac prudens monitum est Nicolai Papæ ad Hinc-
marum Remensem Archiepiscopum: *Mala consuetudo, quæ non
minus quam perniciofa corruptela vitanda est, nisi citius radicitus euel-
latur, in priuilegiorum ius ab improbis assumitur, & incipiunt præuari-
cationes celerrimè non compressæ pro legibus venerari, & priuilegiorum
more perpetuò celebrari.*

CAPVT II.

De variis hominum generibus.

VT legum ferendarum, ita regiminis prima est ratio,
nosse genium, naturam, condicionemque suæ gentis,
nosse vultû pecoris sui. ea de re hîc instituendus sermo.

1. *Varia ho-
minum ge-
nera.* Natura homines liberos omnes creauit, & statu pares. mo-
res gentium seruos dederunt, & dominos. veteres illos quidem
rigido iure habitos, cum vitæ & necis potestate. posteriores
moderatori, qui deinde sæculis in ascriptitios & id
genus alios, denique in homines proprios degenerarunt, &
pro locorum varietate, tum serui, tum domini in varios gra-
dus ordinemque defluerunt. Quacumque quis in Republica
versetur, non sine periculo ordines turbauerit, nec sine
periculo

periculo inuidis terminis nimium distinxerit, vt vetitis Romæ inter patricios plebeiosque matrimoniis, aliisque pluribus de causis ab vnis in aliorum inuidiam conceptis sepius accidit politici magistratus ingenium tum in ea maximè clarescere possit, si corpus publicum publica concordia compaginaret, vt à vertice ad calcem vsque singula suis officiis membra fungantur, quemadmodum corporis physici partes altere alterarum ope indigent, & coniurant amicè.

Qua in re primas obtinet Centoria auctoritas, quæ illi quæ naturaliter inter se distant, constantque, officio suo vlli nusquam desint, sed à natura pacta conuenta diligenter obseruent. Quos inter primi sunt parentes filiique, mariti atque uxores. illis leges scripsit natiuitas, hisce à Deo & primo homine primo marito in prima mundi creatione sunt expressæ, *Genes. c. 2. & 3.*

Primum parentum officium est filios alere, bonis moribus & bonis artibus instruere, virtutibus imbuere, pietate in Deum, probitate ad salutem suam, publicamque educare, atque educere. debitum filiorum in reddendis vicibus consistit, vt parentes honorent, non reuerentiâ tantum exhibita, sed etiam egestate subleuata. ob quâ olim & liberos vendere licuit.

Imperium paternum à naturâ quidè est, sed illud apud Romanos insigniter augebat patria in suos potestas, cuius vitæ ac necis inerat, sed amplitudo ob abusus restricta, remanente vetigio in filia adultera. *l. 20. cum seq. D. ad Iul. de adult.* Inde vetita sine patris consensu filiorum matri iure ciuili. quo & quidam ea irrita esse voluerunt. & Ecce quidem ea detestata est semper, vera tamen & rata esse ceniuit, nec soluere ea parètes posse. *Trid. sess. 24. c. 1. de mat. c. aliter. c. nostrates 30. q. 5. c. non omnis 32. q. 3.* Vnde etiam euenit, vt vota impuberum à parentibus irritentur, & puberibus nec temerè præterito patre nec rogato monasterium ingredi liceat. Petrus Erod. *tract. sing. de iur. patrio.* quamuis nimis ille acerbè inuehatur in religiosum aliter ingressum: quem lex Deo nobis s. hoc etiam. *C. de Episcop.* ob id vetat abstrahi, vel exheredari, vt ingratum; non concedit tamen ea lex, vt patrem contemnere possit, per eumque calcatum incedere, vt nec potest lex, nisi cum ille spiritui ad salutem vocanti resistit. quod non facit, qui ignorat, qui experiri vult, num vocatio à Deo sit, an animi nouitatem appetentis, aut humeris imparia leuiter considerantis vitium potius, quàm virtus. cui rei noscendæ Ecclesia

annum nouitiatus si præscriptit, quis credat reiecisse iudicium patris, filij salutem amantis, genium, naturam, vitia, vires, constantiam, mutabilitatemve pridem noscentis. Aliter sentit Chryf. hom. 84. in Ioan. Sicut, inquit, cum spiritualia impediunt parentes, nec cognoscendi quidem sunt; ita cum nihil impediunt, merito omnia illis tribuenda, & omnibus antepoenendi.

8. Ex patria potestate & olim obtinuit vt filij nihil proprium haberent. quod tamen posteriores leges mitigarunt, tot. tit. C. de bonis quæ liberis tot. tit. C. de bon. mat. sed & necessarios habebant heredes suos liberos. vt tamē antiquitus immorigerorum foret abdicatio. sed eâ sublatâ, & ingratorum exhæredatio admissa est. l. abdicatio, C. de pat. pot. restricta tamen deinde ad certas causas, Nou. 115. c. 3.

Ex ea potestas in bona, fuitas, emancipatio.

Emancipatio & olim & hodie frequentatur, rariùs hodie adoptio, matrimonio passim, & cum parentes familiam separatam filiis permittunt, emancipatio inducta censetur, & soluta potestas.

9. Vitæ conseruationem defensionemq; inuicem parentes liberiq; debent. nullum maius impietatis signum, quam fœderis huius neglectus. Vnde & successionem leges priuant, vt indignum filium patris necem non vindicantē. horrenda supplicia patricidis proposita, & à quibusdam legislatoribus ommissa, quod non crederent aliquo nature abortu tanta monstrificatura.

Defensio & conseruatio mutua.

10. Coniugio à natura æqualis inest amor, & qui superet paternum. Genes. c. 2. à culpa primæ vxoris originem habet mariti in vxorem potestas. Genes. c. 3. quæ tamen rebus humanis deprauatis retinenda est. Litteræ sacræ vxorem sub potestate mariti constituunt, & adiiciunt dominatum. apud plerasque gentes olim & ad vitæ necisq; ius porrectum, cuius reliquæ in adultera in flagitio deprehensa, occidi per leges permiffa. sed veteres mores rigidi ab hodiernis magis temperati, coniugiumq; ad veriorem vitæ societatem, & bonorum communionem redactum. quamuis vxor teneatur mariti socij dignitatem comiter colere quod libertatem non aufert. l. 7. D. de capt. Quò referendum matronæ ad sponsam monitū: Sint oculi tui suspensi in maritum, vt oculi ancillæ in manum suæ heræ, & tunc honorata eris in oculis eius. quòd si fueris ei ancilla, erit ipse tibi seruus, & honorabit te vt dominam: sed si extuleris te contra eum, erit tibi dominus, &c. Sic Liuia Augustum, Dion. lib. 58. Monica morosum maritum vicit, August. 9. Conf. c. 9.

Coniugum societas, & mariti potestas.

Modica

Modica tamen correctio marito etiamnum permiffa est. Moscovitæ viciniquæ ad verbera extendunt; Belgæ non ferunt. intra verba ergo hîc illa consistit. & quoniam maritus instar regis familiam gubernare debet, imprudenter fecerit, si coram liberis & familia vxorem coërcuerit, penes quos non est illius minuenda auctoritas. quia suo modo & illos regere debet, liberos præsertim iuniores, seruitia intra domesticos parietes, atque in rebus œconomicis.

Dominorum & seruorum inuicem respectus, longiùs recedit à naturali hominum sine. ex bellis enim natæ sunt seruitutes, contra ingenitam omnibus libertatem. vetustiori iure in seruos erat ius vitæ & necis; vsus omnis, & abusus: posteriores leges vetuerunt nimium scire, prostituere, aut ad turpitudinem vendere. ex potestate dominica nascitur, vt seruus ita domini iussum sequi debeat, vt etsi deliquerit ob eum excusetur, eiq; ignoscatur, ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris, vel sceleris. *ad ea, D. de reg. Jur.* serui dominum obseruare atque defendere teneantur; adeo vt si domi sit occisus, omnes qui intra domum fuerint fontes infontesque ad mortem rapiantur. Iura seruitutis bello inter vtriusque Christianos ardente cessant hodie: lytro capti redimuntur. in iis, qui in bello quod cum hoste infideli est, capiuntur, iura seruorum etiamnum obtinent. nisi quod aliquæ regiones, vt Brabantia nostra, tam puro aëre sint, vt si quis aliunde seruus aduenerit, statim ibi in libertatem proclamare possit, & ab ipso aëre manu-missus censeatur.

In hodiernis seruis conditio admodum est mitigata; homines proprii, de *main morte*, adscriptitij, aliisque nominibus, aliis atque aliis in locis vocantur simulachra potius seruorum, quam serui: deuictis gentibus agros colere olim iussi, ne infructuosi victoribus essent, *Paschier 4. Rech. 5.* & quia, qui Europã vicerunt, pulsus Romanis Germani fuerunt, latiori voce seruitus ea ad morem Germanorum inducta, quem Tacitus illis ascribit: *non seruis ut apud Romanos, per familiam descriptis ministerijs cõsi sunt, suam sed quisque sedem, suos penates habent, frumenti modum, aut pecudis aut vestis domino iniungente.* Vel, quod magis placet *Besoldo*, hodierna seruitus accepto ferenda est adscriptitiis, dedititiisque Romanis. vt apud *Vopiscum* *Probus* Imperator ad senatum scribit, *subactum esse omnem, quæ tenditur datò, Germaniam, omnes iam barbaros Romanis arare, Romanis serere.* si non priora hæc illorum posteriorum armis, & legibus cessere, vt agricolæ,

11.

Dominorū
& seruorū
respectus.

12.

Quis homi-
dicitur?

cenfiti, glebæ afferipti, emphiteutæ, atque ob rem magis ferui fint, quàm ex persona nummos aut fpecies foluere obligati, & apud fuos à publicis officiis multis in locis non alieni. Qua in re, id quod conuentum, aut pridem obferuatum, excedi non debet. *l. 1. C. in quib. cauf. l. 3. §. 1. C. de agric. & cenfitis. & opere quidem indefinite determinari, & ad certum numerum redigi poffunt. arg. l. fe libertus. 30. de oper. lib. l. 22. §. 1. d. reg. iur.*

13. Inter Ciues etiam varij funt ordines, quos Bodinus *de rep. lib. 1. c. 6.* effe ait liberos homines, fummx alterius potefitati obligatos, ex qua fcilicet nascitur hominium feu homagium, iuramentumve fidelitatis, voce barbarâ, re antiquâ. Romani quotannis in facta Auguftorum iurarunt, etiam fub Tiberio in verba Seiani. fed apud Dionem eo mortuo fenatus decreuit in cuiufquam nomen nifi Imperatoris ne iuretur. adeoque præftatur ab omnibus fubditis. *§. vafalli noftri de pace constant. in v. fib. feud. non tamen clericis. c. nimis x. de Iur. fed neque nifi à fummis Principibus exigi potefit, vt fingularis præminentix fymbolum à maiestate fluens, quæ quanti per agnofcitur, præfcribi non potefit: neque rerum caufa abfolutum exigi, cum fola bona fubditum non faciant extra eorum caufam: quæ completitur iuramentum quod vafallus feudi domino præftat. c. 1. qualiter iurare debeat vafallus domino fidelit. lib. 2. feudor. quale iuramentum longè differt ab eo, quod quiuif fubditus præftare tenetur, quâ fubditus & ciuis, & quod fi alicui infra fumum Principem præftatur, femper ius fuperioris habet exceptum, c. venientes x. de Iure iur.*

Inter Ciues, vt dicere cœpimus, varij funt ordines, variæ diuifiones. pleni alij funt, nō pleni alij, & femi ferui, capaces omnium iurium, & magiftratuū quidâ actiue & paffiue, quidâ non funt, quidâ inter viles, quidam inter medios, quidam nobiles, patricij, imperantes alij, alij fubditi, quidâ municipes, & coloni tantum: quofdam origo, quofdâ adlectio, ciues facit, quidâ honoris tantum gratiâ inter ciues verfantur, incolæ, peregrini, aduenæ, qui cautè obferuandi, præfertim mercatores; mendici tamen vagi & maximè validi eliminandi, & fecerendi à natis intra territorium debilibus, miferabilibusque perfonis. & procul omnino pellendi ij, qui fe Ægyptios venditant. de quorum origine optime *Pafquier lib. 4. de Recherches c. 17.* & alij: cum propter grauem populo mendicitatem, & furta, tum propter impias fuperftitiones, & dæmoniaca auguria, quibus populum dementant.

Inter

Inter ciues denique quidam eminentioris sunt conditionis, atque in primis officij ratione quidam profunt, & præfunt; quidam subfunt: humana societas regitur eâ inæqualitate. concordia hæc discors, & discordia concors apotelesma publicum pulchrè sustinet; tum Ecclesiastici, tum seculares alij alijs præstant, alij imperant, alij parent. bene cum iis rebus publicis agitur, vbi is est omnium ordinum mutuus amor, & nexus; vt & inferiores promptè obediant, & superiores sine austeritate imperent, nec cum arrogantia inferiores despiciant, gnari sine inferioribus corruere superiores, sine superioribus non dirigi inferiores, sed Andabatharum in pugnam & perpetuum chaos circum-volui.

Nobilitatis etiam ratione quidam in Rep. eminent à plebe secreti, & inter se etiam gradibus distantes. quos conuellere non liceat sine titubatione machinæ politicæ. Nobilitas apud omnes gentes (Turcis, vt quidam volunt, exceptis) in pretio fuit, & obseruata. Romulus initio duos ciuium ordines instituit, senatores & ex his patricios, qui patres senatores cire possent, & plebeios. His agros colere, pecora alere, opificia exercere: illis sacra curare, magistratus gerere, Remp. secum administrare, res vrbanas obire iussit; sed patriciorum fastu & plebis contemptu seditionem mouente, res admodum & sæpius mutatae sunt; mansit tamen nobilitas iis, qui orti erant ex illis; qui antiquo genere claruerant. quibus accesserunt qui Magistratum curulem gesserant; inter quos necdum erant equites, sed is ordo ex plebe sumptus ad munus iudicandi, sedes in ordinibus theatrorum seorsim accepit, solo censu lectus.

Apud Hebræos & Græcos stirps atque progenies nobilitatem conferebat: apud Germanos nobiles olim fuerunt, quicumque seruitutē non seruierant: apud Hispanos quicumque ex Gothis; apud Gallos, quicumque ex Francis; apud alios quicumque ex gentibus olim victricibus descenderunt, & apud quos in eius rei signum gentiles homines dicuntur, ita vt communi earum nationum consensu nobiles origo faciat. Omnes, inquit Cicero *pro Sextio*, *boni semper nobilitati fauemus, & quia virle est Reip. nobiles esse homines, dignos maioribus suis: & quia valere debet apud nos clarorum hominum bene de Rep. meritorum memoria. quæ est illa estimatio, quæ in mortuis etiam durat, orta ex virtute, neque cum ea confundenda, sed distinctio agnoscenda virtutem inter & virtutis insignia. cui*

non

14.

Semper atque apud omnes obseruata nobilitas.

15.

Nominatum generis.

non satis dant loci, qui in sola virtute Nobilitatem constituunt.

16. *Nobilitas descendit, non ascendit, aut transuersim porrigitur.* Cæterùm Nobilitas generis in omnes posteros descendit, non ascendit, neque abit in adoptatos, non in transuersos consanguineos, non ex materno tantùm genere, non ex damnato coitu natos, nisi Principis rescripto iuuentur, aut moribus regionum. vt extra Germaniam nonnullibi ex soluto nobili, & soluta nati pro nobilibus habentur. quibus etiam ius Romanum fauet, *l. 3. §. spurios. D. de decur.*

17. *Virtus ad nobilitatē politicam inducendā publica auctoritate & codicillis eger.* Enim verò quamuis basis Nobilitatis sit virtus, & fortia facta: publicā tamen opus est auctoritate, quā stabiliatur: adeoque codicillis Principalibus, quando hoc federit maiestati. *l. 3. C. de senator. lib. 12. l. 3. §. viros. C. vbi senatores.* quamuis nunquam eiusmodi codicilli ex gratia potius procedant, quàm meritis; tamen non licet de iudicio Principali disceptare, *l. 3. C. de Crim. sacril. sic honoretur, quem Rex voluerit honorare. Esther c. 9.* eo tamen casu aliquibus videbitur eiusmodi Nobilitatem non porrigi extra concedentis territorium, præsertim si qui non supremi Principes (quibus id *d. l. 3. verbis nostræ federit maiestati. C. de senator. l. 12.* referuare videtur) codicillos eiusmodi concefferunt. maximè si de aliquorum præiudicio agatur. vt de immunitate à collectis vt & Imperatoris beneficium extra limites Romano-Germanici Imperij non extendatur: quamuis intra illud omnino prodesse debeat, etiam in Electorum ditionibus, aliisque quæ à iurisdictione Camerae sint exemptæ; dummodò non omnibus Imperij luminibus obstruxerint, omnemque respectum maiestatis pridem excluderint.

18. *Ex professo & expressè eam largientibus.* Ex professo autem huiusmodi codicilli condecorare Nobilitate aliquem debent; non nobilem tantùm appellare aliud agentes, quamuis non leuem probationem eiusmodi codicilli quasi pridem obtentæ Nobilitatis faciant.

19. *Nisi officii concessis annexa sit.* Tacitè tamen & quali per consequentiam nobilitasse censetur Imperator, si quem de nobili feudo inuestiat, equestri dignitate donet, ad latus, ad consiliū, ad comitatū suū admittat, palatinis officiis adhibeat. *lib. 1. C. de domest. l. vn. C. de pr. ep. labor. l. nemo. C. de dign. lib. 12. vt & eorum filios priuilegiis & immunitatibus gaudere summis præiudiciis firmatum referat Papon. Arrest. l. 5. t. 4. Arrest. 4.* quibus se Iurisconsulti annumerant; quamuis non eque medicinæ professores; quibus immunitates tantùm aliquas concedunt, non viduas eorum aut liberos honorant.

Mili-

Militia etiam armata præsertim cum aliquo imperio per
 plures annos obita, nobilitat, vt nomen militis in feudis pro
 nobili vsurpatur. quod nobilium proprium sit pro patria mi-
 litare, *rot. tit. de vasall. milit. & ante pauca sæcula, vt soli nobiles*
 feuda possidebant, ita soli militabant defendendæ ditioni,
 quam maiores olim deuicerant. non admissis olim victis ne
 patriæ libertatis reminiscerentur, & arma tractantes illius
 recuperandæ desiderium sollicitaret ad res nouandas. Sanè apud
 Romanos, milites supra vulgum fuisse constat. *Auth. vt nullus*
mutuans agricolæ. in verb. milites autem altiori nitentes fastigio. &
scituris militibus qui præsentì legi non esse obediendum existimant, quod
cingulo denudati inter priuatos habebuntur.

Diuturna etiam possessio & præscriptio pro tacita conces-
 sione valet. donat, alienat, qui patitur vsu capi. vt & iuxta nu-
 perum Alberti Pij edictum maiorum possessio turbanda non
 fit in iis, qui non nuper nobiliter se gerunt. falsi tamen tene-
 tur plebeius nobilitatis insignia & priuilegia vsurpans. *Arg. l.*
eos. §. qui se pro milite. D. de fals.

Diuitiæ multis in locis nobilem faciunt vbi sufficit, quem
 succo suo viuere posse, nec vilibus opificiis, aliisve indignis
 modis victum quærere. & fauet Bald. *in c. super de test. Alb. in l.*
Imp. in princ. D. de decur. præsertim si opes sint antiquæ. Decian.
resp. 66. n. 40. vol 3. & maximè feudum antiquum sapere Nobi-
 litatem idem Bald. tradit *in proæm. feudo. præsertim si dominica*
 aliqua iura, subfeuda, canones, similiæve insignia adiuncta ha-
 bet. feudum tamen recens emptum, quamuis nobile plebe-
 ium non nobilitat, nisi, vt alicubi, consuetudo id habeat. res
 enim hominibus accedunt, non contrà: & Nobilitas nõ nasci-
 tur in ictu oculi, *l. stemmata, & ibi gl. D. de grad. quin & Albertus*
 nuper statuit feuda maiora nobiles titulos amittere, si in ma-
 num ignobilem venerint.

Porrò Nobilitas quæ per rescriptum datur, vt à multis coër-
 cetur intra territorium concedentis, vt neque hac in ditione
 pronunciatus nobilis vbiq; talis habendus sit; ita & à Papa
 data ad patrimonium D. Petri restringitur, & à Principibus
 sæcularibus concessa à Clero in sacris non vsque quaque reci-
 pitur, V.g. in collegiis quæ Canonicos requirunt à quatuor
 auis & proauis nobiles, non facillè admiserint humilibus pa-
 rentibus natos, codicillis quamuis Principalibus decoratos,
 & haberi iussos ac si tot auos nobiles longo ordine recense-
 rent, sed codicillorum vires remittunt ad hastiludia & officia
 secu-

20.

Militia
armata,
quando
nobilitat.

21.

Possessio &
præscri-
ptio.

22.

Diuitiæ &
feuda?

23.

Codicillis
nobilitatus
an vbiq;
& quoad
omnes sit
nobilitas?

secularia. An autem præbendæ Cathedrales Belgicæ nup̄ nobilibus affectę codicillares admittant, vt pluries vsus habuit, nolim modò disquirere.

24. *Sunt et inter nobiles sui gradus.* Verum enimverò & inter Nobiles sui sunt gradus; apud paucas gentes in vno omnes consistunt vt non nullibi quidam ita stultescant, vt se tam nobiles iactent ac regem suum. alij simpliciter nobiles, alij domi dumtaxat nobiles, & patricij, alij minorum, alij maiorum gentium sunt. Equites alij, Barones, Comites, Vice-comites, Duces, Marchiones, Principes, & si qua alia sunt feudorum nomina, quorum gradus, graduumque insignia, armaque diligenter discriminanda singulis competunt. de quibus Ioan. Holland. *dissert. de nobil. post med.*

25. *Et discrimina.* Inter gradu pares vetustatis & patriæ claritudo auget Nobilitatem. qui ab officiis nobilitantur, officiorum gradum retinent, in eoque temporis prærogatiuam. Sed quid de filiis ante codicillos & officia adeptis natis? natura fauet, & l. 5. D. de *senator.* vt paternos honores filiis non inuideamus, & naturâ primos infra eos non locemus, quos ratio genituræ ad reuerentiam priorum vocat; & sacre litterę: *Esto dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ.* quare si quid spinosum in l. 11. C. de dignit. ita accipiendum est, ne naturam pungat, ne cruentet.

26. *Inter pares vetustas & patria prærogatiuam dat. inter filios primogenitura, & si ante nobilitatione natos.* Quid porrò inter eos statuendum, qui arte, alij Marte Nobilitatem adepti sunt? conueniens est, vt in artibus militaribus nobiles milites, in litterarijs nobiles litterati, in communibus milites primas teneant. nisi officij splendor prærogatiuam concedat. Indignatus tamen refertur Lotharius, cum in concilium adhibuisset mercuriales, simul & martiales, illiusque sub finem vt in duas classes decederent iussisset, consiliarium quemdam legum doctorem nuper à se militari baltheo donatum titubasse, dubium cui ordini se adiungeret; ac tandem ad nobiles deflexisse: Lothariumque iniquam ei electionem improbrasse, quòd vnâ horâ mille equites creare posset, mille annis non vnum doctorem formare. & sanè Innocent. III. in c. de *multa x. de dig.* cum ratio postulat aliquem pluribus beneficiis honorari, litteratas personas comparat non quibusuis gregarijs nobilibus, sed sublimibus.

27. *Quid inter alios Marte nobiles, alios arte?* Concessa porrò Nobilibus priuilegia enixè eis sunt seruanda, ne quo modo offendantur, nequid turbent. in salutationibus, ambulationibus, sessionibus primas teneant, in testimonijs ferendis eorum fides magis spectetur, promissiones (non testi-

testimonia) sub fide Nobilium factæ , iuramenti fidem habeant, in causis criminalibus per procuratorem agere, & respondere possint, domi examinari, iuratoriâ cautione dimitti, non in carcerem trahi, nec vñquam ob debitum ciuile. iniuriæ eis illatæ grauius puniantur: ampliora eis alimenta constituantur: à collectis eximantur, nec bonorum quidem causa, nisi recens emptorum grauentur, nec tutelis ignobilium, nisi fortè cognatorum: pœnis corporalibus, nisi enormitas criminis exegerit, aut læta maiestas sit, non afficiantur, non ignominiosis suppliciis, suspendiis, virgis, flagellis, fustibus, tormentis, palinodiis subiiciantur.

Caueant tamen ipsi Nobiles vt virtutibus se dignis, & quas 29.
Ioan. Hollanderus *Dissert. de Nobilit.* commendat latè, infiant. ne à maioribus degenerent, ne in crimen se dedant, ne Nobiles
virtute
polleant,
crimine
careant.
turpibus ministeriis, quibus ipsa merces est auctoramentum quasi seruitutis, ne vilibus artibus, monetariis, argentariis, nummulariis, tabernariis, & exilibus mercimoniis se immisceant. nam famosis mercatoribus, & qui non tenuiter negotiantur, alibi dixi non officere mercaturam, præsertim si mores gentis id ferant.

Quemadmodum nullibi Nobilitati nocet agros colere. & 30.
olim quidem præcipua Nobilitas rus habitabat, & vrbanam Agriculturâ
exercere
possunt.
infra se despiciebat.

Cùm verò *Fortuna non mutet genus*, neque paupertas, neque 31.
Religionis ingressus, sacer ordo, litterarij honoris gradus, non Paupertas,
sacerdotiû,
Religio, li-
terarius
gradus pa-
trocinium
non nocent
nobilitati,
an officium
Notariorû
& Procu-
ratorum?
temporis cursus nisi immemorialis eam periment, nec Procuratorum, Notariorumve officium, præsertim à Principibus eorumve curiis supremis concessum, & apud eas exercitum. quâ in re tamen locis & moribus gentium aliquid est dandum. nam qui apud infimos & infra pedaneos Iudices, cum magna vitæ turpitudine vt rabulæ, harpyæque forenses illud exercent; procul dubio, ad eorum ferè conditionem degenerant, qui olim apud veteres Notarij & serui publici erant, de quibus accipiendæ leges hac in re aliud innuentes.

Porrò iis qui ex antiquo genere nati sunt, non ita obstant 32.
intermediæ patrum sordes; si nihil ipsi commiserè indignum, Nec genere
nobilibus
interme-
diæ paren-
tum viles
mercaturæ
eam ra.
quin ipsi patri rursû præluce, & auorû splendorem repetere possint. tamē cedunt iis, quorû patres nullâ maculâ se asperserunt. sed & hos ipsos si à maioribus acceperunt nobilitatem,

Q

eam recuperare, si se fordibus abstinerint, iudicatum à senatu Sabaudia refert Anton. Fab. in Cod. suo l. 9. tit. 28. definit. 1.

33.
De Collegiis artificum.

Verumenimverò ciues ortu & professione viliores, intra vrbes præsertim artificiis, opificiis plerique sunt addicti, quæ vt probè magis exercentur, atque ignara plebs minùs eorum operis, rebùve per emptionem communicatis decipiatur, in collegia redigi solent; quæ statutis professioni suæ idoneis infidas operas coërceant, improbas merces deiciant. quâ procul dubio ratione è Republica est eiusmodi collegia haberi. sic Numa Romæ omnis generis opificum, quin & mercatorum collegia instituit; & secutis temporibus promota sunt. l. vn. de priuil. corporat. & titulis aliquot sequent. C. l. 11. alioquin paucis admodum in causis huiusmodi corpora sunt concessa. l. 1. D. quod cuius. vnivers.

34.
De eorum statutis.

Possunt ergo qui ius collegij habent in iis statuere, quæ arti suæ exercendæ idonea sunt, eamque in rem iurisdictione & castigatione modicâ vti in contumaces, dum ne aliquid ex publica lege corrumpant, l. fin. C. de Iurisdic. l. fin. D. de colleg. vt si quid statuunt de monopolis, quæ damnat lex vn. C. de monopol. de immoderatis comestationibus, multæ in eas exigendis, epulis aduenticiis, inopibus etsi peritis in collegium non recipiendis, de opere alteri commisso ab altero non implendo, si decreta euulgent quæ non à maiori parte præsentium ordinata sunt, qui omnes vocari debent si extra professionem suam quidpiam ordinent, aut in alios qui de collegio non sint.

G A P V T I I I.

De institutione iuuentutis.

1.
Institutio infantie in omnem ætatem prodest aut obest.

Post gentis condicionem, naturamque cõgnitam adhibenda ars est, eaque principio ætatis. quare qui salutem Reip. curandâ habent, non minimû illius fundamentû esse credant institutionem iuuentutis, virtutes aut vitia; quibus tenera ætas affueuerit, simul adolefcunt, & in omnem deinceps ætatem adhærent. seruat odorẽ testa quo recens est imbuta. si affueuerint pueri iurgiis, litibus, pugnis, neque ars naturam emendare studuerit, cum prouectiores erunt, iisdem vitiis Remp. turbatû ibunt, materiam mutabunt, ingeniû non mutabunt, paruis assuetum, magnis inferent: & qui de crepundiis olim decertarunt, summam Reip. arrodent, affligent, atterent: & feræ